

РЕГІОНАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Ірина БАБАК

Copyright © 2009

Постановка проблеми. Бідність, вочевидь, – надзвичайно складна проблема як у теоретичному, так і в прикладному аспектах. Її не розв'язала жодна країна світу, включаючи найбільш розвинуті. Прагнення населення України до незалежності своєї країни багато в чому було зумовлене сподіваннями на заможне життя. Але реальність для більшості громадян нашої держави виявилася несподіваною – іншою.

На початку 90-х років ХХ століття в Україні почалися радикальні суспільні зміни. Це був час перетворення соціалістичного соціуму на капіталістичний, командно-адміністративної економіки на ринкову. Трансформаційні процеси, що й донині відбуваються та пов'язані з переорієнтацією економіки країни на ринкові відносини, супроводжуються низкою негативних тенденцій, зокрема глибоким спадом виробництва, інфляцією, різким зниженням і поляризацією доходів, загальним падінням рівня життя населення. Безробіття та низькі зарплати, на жаль, стали звичним явищем. Закономірно, що науковці констатують високу актуальність проблеми бідності на теренах нашої держави.

Незважаючи на те, що бідність є загальносвітовим явищем і властива будь-якій економічній системі, її рівень в Україні значно перевершує аналогічні показники промислово розвинених країн. Це не може не викликати серйозної стурбованості українських державних і суспільних інститутів із приводу “соціального самопочуття” і рівня матеріального благополуччя своїх співгромадян. Отож бідність – одна з болючих проблем української держави, від подолання якої буде залежати зниження соціальної напруженості в Україні.

Тривала економічна криза значно вплинула на добробут української населення. Вимушена неповна зайнятість, криза неплатежів, низькі стандарти оплати праці та недосконалість соціальної політики призвели до погіршення рівня життя майже всіх прошарків українського

суспільства, що логічно призводить до процесу глибинної диференціації останнього.

Незважаючи на економічні успіхи й стабільне підвищення реальних грошових доходів населення, масштаби бідності залишаються високими, що негативно позначається як на розвитку конкретної людини, конкретної родини, так і суспільства в цілому. Відтак бідність спричинює погіршення якісних характеристик населення, зростання соціально-економічної нерівності, є гальмом успішного суспільного розвитку й економічного зростання, імовірно може бути причиною соціальних катаклізмів.

Сутнісний зміст: розглянуті питання регіональної диференціації рівня життя населення України, обґрунтовані головні об'єктивні фактори, які впливають на якість життя мешканців різних областей та встановлені індивідуальні чинники соціального самопочуття населення як механізм подолання бідності у глобальному вимірі.

Формулювання цілей статті. Актуальність даної проблеми стала поштовхом до наукових досліджень. Однак й на сьогодні відсутні повноцінні методики вимірювання бідності. Головна трудність полягає в тому, кого вважати бідними. В науковій літературі можна знайти різні оцінки масштабів бідності в Україні. Вони коливаються в межах від 1% до 31% (за даними звіту про виконання завдань програми, ухваленої на Самміті тисячоліття), а в деяких випадках – навіть до 87% (за самооцінкою населення). Численні емпіричні розвідки вказують на те, що бідність має поселенську (місто – село) та регіональну (центр – периферія) специфіку. Однакові доходи населення у різних регіонах по-різному характеризують їх добробут. Отож, аналіз бідності вимагає багатокритеріального підходу. Лише на основі комплексного оцінювання матеріального становища людини можливо розробити варіант методики вимірювання бідності, який претендував би на наукове та суспільне визнання.

Мета цього дослідження полягає у спробі проаналізувати головні чинники, які дають змогу розрахувати *індекс людського розвитку* за регіонами України, а відтак побудувати регіональний рейтинг інвестиційної привабливості та порівняльного аналізу регіонів за загальним показником "*рівень життя*"; водночас одне із **завдань** – розглянути та визначити діапазон диференціації "суб'єктивної" та "об'єктивної" бідності населення у різних регіонах України.

Ключові слова: *рівень життя, суб'єктивна та об'єктивна бідність, індекс людського розвитку, рівень диференціації доходів, збіднілість населення.*

Результати дослідження. Зазначимо, що, незважаючи на те, що поняття "якість життя" останнім часом досить широко використовується в межах проблеми дослідження бідності в контексті міжнародного й регіонального порівняння, воно не має загально визнаної формалізованої структури й стандартного набору індикаторів. Пріоритети залежать від рівня розвитку країн і регіонів. Найбільш повний перелік компонентів якості життя, які використовуються у міжнародних порівняннях і національних оцінках розвинених країн, охоплює такі блоки, як доходи населення, використання робочої сили, демографічні процеси, утворення й охорона здоров'я, комфортність середовища проживання, соціальне самопочуття та ін.

Для ефективнішого аналізу диференціації розвитку регіонів України були використані такі показники, які характеризують три головні блоки: а) рівень демографічного розвитку, б) використання робочої сили та в) рівень доходів населення.

Як показав аналіз отриманих результатів, диференціація розвитку регіонів України триває та системно охоплює практично всі сфери суспільної діяльності – економіку, політику, ідеологію, культуру, науку, інформаційний простір, самоідентифікацію особистості, спосіб життя, середовище життєдіяльності.

Рівень демографічного розвитку. Встановлено, що зберігаються значні регіональні розбіжності показників відтворення населення. Отож демографічний розвиток трудових ресурсів регіонів залишається однією з найважливіших проблем соціально-трудова відносин країни. При цьому найпомітнішим показником людського розвитку є довголіття, що вимірюється очікуваною тривалістю життя.

Цей показник інтегрально відображає безліч самих різноманітних факторів, починаючи з ефективності системи охорони здоров'я, екологічних умов проживання й завершуючи сформованими стереотипами, поведінкою й психологічним самопочуттям населення. Незважаючи на те, що в Україні в останні роки встановилася позитивна тенденція збільшення очікуваної тривалості життя, зберігається негативна диференціація регіонів за цим показником, значення якого коливається від 71 років у Західних регіонах України та до 66,5 у Південних.

Лідерство за рівнем тривалості життя впевнено тримають **Тернопільська, Львівська, Чернівецька й Івано-Франківська** області, причому всупереч досить низьким показникам валового регіонального продукту на душу населення. Здебільшого у світовому масштабі очікувана тривалість життя вище в економічно більш розвинених регіонах. Ця закономірність чітко простежується в Києві, де середній дохід на душу населення найвищий в Україні й відносно добре розвинена система охорони здоров'я. Відтак за індексом очікуваної тривалості життя столиця посідає перше місце.

Сформовані тенденції зміни показників тривалості життя в регіонах є наслідком зміни показників смертності. На останні істотно впливає загострення екологічних проблем у регіонах України. Це частково пояснює найвищий коефіцієнт смертності в **Чернігівській, Житомирській, Полтавській і Сумській** областях, де під радіаційне забруднення потрапили значні території, що негативно позначається на здоров'ї населення. Амплітуда коливання коефіцієнта смертності в регіонах України також досить висока: якщо в Чернігівській області він дорівнює 20,7 років, то в Тернопільській – 12,4. Як і за попереднім показником, найбільш благополучними є Західні регіони, де показник смертності значно нижче середнього в Україні.

За коефіцієнтом народжуваності, що безпосередньо характеризує перебіг процесів відтворення в регіоні, Україна значно відстає від свого досить високого дореформеного рівня. Більш висока народжуваність спостерігається у тих же Західних регіонах (**Рівненській, Закарпатській, Волинській** областях), де цей показник у півтора рази перевищує його значення в **Сумській, Луганській і Чернігівській** областях. Зокрема, за підсумками дослідження 37,1% населення **Луганщини** живуть за межею бідності. На

сьогодні у цій області з 560 тис. працюючих близько 5% мають доходи до 525 гривень.

Рейтинг регіонів України за рівнем демографічного розвитку ще раз підтверджує порушення пропорційності й структурної рівноваги демографічних процесів, що наявні у них. Очолюють рейтингову таблицю Західні регіони (**Закарпатська, Рівненська, Волинська** області) і місто **Київ**. У найгіршому становищі перебувають **Чернігівська, Сумська й Полтавська** області.

Рівень доходів населення. Емпірично встановлено, що зберігається високий рівень диференціації доходів населення в регіонах. Різниця між максимальними й мінімальними доходами на душу населення різних регіонів досягла 54%, тоді як за міжнародними стандартами цей показник не повинен перевищувати 20%. Оскільки на частку заробітної плати в доходах українців доводиться майже 43%, то стан справ з її нарахуваннями й виплатою значною мірою визначає життєвий рівень населення.

За останні 9 років сформувалася стійка тенденція збільшення розриву між мінімальним і максимальним рівнями місячної заробітної плати в регіонах. Ця тенденція зберігається й сьогодні. Середня місячна зарплата в Україні за минулий рік склала 589,63 грн., або 152,4% від прожиткового мінімуму (386,73 грн.). Лише у п'яти областях (**Донецькій, Запорізькій, Дніпропетровській, Луганській і Київській**), **Києві та Севастополі** цей показник перевищує середнє значення. Співвідношення найвищого її рівня в Києві (967,43 грн.) і найнижчого – в Тернопільській області (388,46 грн.) становить 2,5 рази. Це спричинено насамперед значними розбіжностями в оплаті праці залежно від виду економічної діяльності й сформованим ще в радянський період розміщенням продуктивних сил.

Темпи приросту номінальної заробітної плати в 2004 році порівняно з 2003 коливалися від 20,1% у Миколаївській області до 32,6% – у Черкаській. Найбільш динамічно зросла номінальна заробітна плата на Черкащині (32,6%), Вінничині (30,4%) і Житомирщині (30,1%). Але реальна зарплата (що характеризує кількість товарів і послуг, які можна придбати на неї у цих регіонах) збільшилася відповідно лише на 26,7%, 25,4% і 23,8%.

Серед найбільш важливих причин, які сповільнюють збільшення реальної заробітної плати, зазначимо зростання цін на товари й послуги при відсутності механізмів захисту

доходів від інфляції, різку трансформацію безкоштовних соціальних благ в оплаті праці, масові й тривалі затримки виплати зарплати, підвищення рівня реального безробіття. При цьому в усіх регіонах абсолютний показник рівня середньомісячної заробітної плати перевищував прожитковий мінімум для працездатних осіб, що мав місце у травні-грудні 2004 року.

Сума несплаченої заробітної плати в економічно активних підприємствах у 2004 році зменшилася на 54,5% і склала на 1 січня 2005 року 817,6 млн. грн. Таке скорочення заборгованості мало місце у всіх регіонах країни (крім Тернопільської області, де заборгованість із зарплати зросла на 400 тис. грн.).

Найвищі темпи скорочення заборгованості порівняно з початком року спостерігалися у **Чернівецькій** (на 73,6%), **Рівненській** (на 73,5%), **Луганській** (на 70,6%), **Волинській** (на 66,7%) і **Львівській** (на 65,8%) областях, найнижчі – у **Миколаївській** (11%), **Сумській** (15%) і **Хмельницькій** (17%). Незважаючи на досить високі темпи погашення заборгованості, Донецька й Луганська області продовжують лідирувати за сумами несплачених зарплат: на початок 2005 року цей показник відповідно склав 31,2% й 17,8% від загальнодержавної заборгованості. Крім того, рівень бідності з 2004 до 2005 року знизився до вражаючого низького рівня у Києві (1,4%) та у Східних регіонах (**табл. 1**). Останній був найбіднішим ще у 2003 році, однак нині рівень бідності у ньому знизився до 6,6%. Для всіх інших регіонів зареєстрований рівень бідності знаходиться в діапазоні від 9 до 10%.

Глибока регіональна асиметрія спостерігається в наданні соціальної допомоги, що посідає друге місце у структурі доходів населення.

Таблиця 1

Рівень бідності
залежно від географічного регіону:
2003–2005 роки
(Межа бідності = 1813 грн.;
цифри наведено у %)

Регіони	Роки		
	2003	2004	2005
Київ	5.7	4.7	1.4
Центральний та Північний регіони	20.9	13.6	10.0
Східний регіон	17.6	11.4	6.6
Південний регіон	21.2	19.7	9.0
Західний регіон	20.4	16.5	9.1

Торік 13% від загальної суми допомоги виплачено в Донецькій області, у Дніпропетровській і Луганській – 8,2% й 6,4%. На частку ж Чернівецької, Закарпатської й Тернопільської областей припадає 1,5%, 1,8% й 1,9% відповідно. Отож регіональні співвідношення між максимальними й мінімальними виплатами соціальної допомоги (у розрахунку на одну людину) відрізняються в 1,94 рази.

За узагальненим показником рівня доходів населення лідирують Східні промислові регіони, тоді як найнижчий рівень – у **Хмельницькій, Тернопільській і Херсонській** областях. Значна диференціація регіонів за цим показником певною мірою пояснюється особливостями галузевої структури економіки України. Причому, як показує аналіз, розбіжності у заробітній платі в регіонах не пов'язані з розходженнями у продуктивності праці, або з результатами виробничої діяльності.

Стан ринку праці. Регіональна політика, поєднуючи різні за пріоритетністю напрямки, має ґрунтуватися на чіткому поділі повноважень центральних і місцевих виконавських органів влади, діяльність яких забезпечила б підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіону, ефективне використання його трудового потенціалу й збалансованість територіального ринку праці.

За даними підприємств, установ й організацій, кількість вільних робочих місць і вакантних посад на початок поточного року становила 166,5 тис., що на 20,0% більше, ніж у 2003 році. Але ситуація на регіональних ринках праці залишається досить напруженою. В окремих регіонах вона наближається до кризового стану, для якого характерні відсутність механізму "саморегулювання", поява тенденції до стихійного "самовідтворення", низька сприйнятливості до зовнішніх впливів й антикризових заходів. Оздоровленню таких регіональних ринків праці перешкоджають інерційні процеси, передусім повільна ротація безробітних, обмежена пропозиція робочих місць, збільшення тривалості безробіття.

Група регіонів з найбільш високим фіксованим рівнем безробіття залишається досить стабільною: це – **Тернопільська, Чернівецька, Рівненська, Черкаська** області. Зокрема, на Тернопільщині ситуацію у сфері ринку праці можна охарактеризувати як загрозливу: потреба підприємств у працівниках постійно знижується, кількість безробітних у відсотках до працездатного населення найбільша в Україні – 7,9%, а рівень працевлаш-

тування є одним з найнижчих – 2,3%. Не набагато кращий вигляд має ситуація на Буковині і Рівненщині. Водночас близький до середньостатистичного рівень безробіття спостерігається в **Київській, Дніпропетровській, Хмельницькій, Миколаївській** областях, найнижчий – в **Одеській, Донецькій й Луганській**.

Про посилення регіональної диференціації на ринку праці свідчать коливання кількості безробітних на 1000 населення від 12,96 осіб в Одеській області до 42,86 – у Тернопільській. Навантаження на одне вільне робоче місце на Тернопільщині в 15,5 разів перевищує цей показник на Донеччині. В 2004 році частка працюючого населення у віці 15–70 років стосовно всього населення країни цього ж віку склала 56,9%. У регіональному ж розрізі цей показник вимірюється від 47,98% на Тернопільщині до 60,44% на Полтавщині.

Таким чином, на загальному тлі поліпшення ситуації на ринку праці в Україні зберігаються негативні тенденції посилення диференціації регіонів. За узагальненим показником найкращий стан після міст Києва й Севастополя в таких промислових областях, як **Донецька й Луганська**. На останніх позиціях з величезним відривом від лідерів перебувають **Тернопільська, Сумська й Івано-Франківська** області.

Одним з можливих шляхів подолання цієї тенденції є об'єднання зусиль регіональних органів державної влади із профспілками й роботодавцями для створення системи їх тристоронньої взаємодії для узгодження як інтересів, так і спільних дій. Однак в Україні переважна більшість профспілкових об'єднань недооцінює важливість своїх функцій як соціальних партнерів. У **табл. 2** наведені загальні результати рейтингової оцінки регіонів України за рівнем життя. Відповідно до загальної інтегральної оцінки, що враховує показники демографічного розвитку, рівня доходів і стану ринку праці, регіони України можна поділити на три групи. До першої з найвищим рейтингом увійшли **Київська, Донецька, Дніпропетровська, Запорізька й Одеська** області, тоді як у найгіршому стані перебувають **Тернопільська, Черкаська, Херсонська й Житомирська**.

ВИСНОВКИ

1. Проведений аналіз показує, що в Україні існують значні розбіжності в рівнях соціально-

Таблиця 2

Загальні результати рейтингової оцінки регіонів України за рівнем якості життя населення

<i>Місце п/п</i>	<i>Загальний рейтинг регіонів за рівнем життя населення</i>	<i>Рейтинг за рівнем демографічного розвитку</i>	<i>Рейтинг за ситуацією на ринку праці</i>	<i>Рейтинг за рівнем доходів населення</i>
1	м. Київ	Закарпатська	м. Київ	м. Київ
2	м. Севастополь	Ровенська	м. Севастополь	Дніпропетровська
3	Дніпропетровська	м. Київ	Донецька	Запорізька
4	Донецька	Івано-Франківська	Луганська	Донецька
5	Київська	Волинська	Дніпропетровська	Київська
6	Запорізька	Чернівецька	Одеська	м. Севастополь
7	Одеська	Львівська	Київська	Полтавська
8	Закарпатська	Тернопільська	Харківська	Харківська
9	Харківська	м. Севастополь	Запорізька	Одеська
10	Луганська	Республіка Крим	Республіка Крим	Миколаївська
11	Республіка Крим	Одеська	Миколаївська	Луганська
12	Миколаївська	Херсонська	Хмельницька	Рівненська
13	Львівська	Хмельницька	Полтавська	Черкаська
14	Полтавська	Вінницька	Чернігівська	Чернігівська
15	Волинська	Миколаївська	Закарпатська	Івано-Франківська
16	Рівненська	Житомирська	Сумська	Львівська
17	Чернігівська	Запорізька	Львівська	Республіка Крим
18	Хмельницька	Дніпропетровська	Кіровоградська	Кіровоградська
19	Кіровоградська	Київська	Вінницька	Сумська
20	Сумська	Харківська	Волинська	Волинська
21	Чернівецька	Кіровоградська	Житомирська	Закарпатська
22	Івано-Франківська	Черкаська	Херсонська	Чернівецька
23	Вінницька	Донецька	Чернівецька	Житомирська
24	Житомирська	Полтавська	Рівненська	Вінницька
25	Херсонська	Луганська	Івано-Франківська	Херсонська
26	Черкаська	Сумська	Черкаська	Тернопільська
27	Тернопільська	Чернігівська	Тернопільська	Хмельницька

економічного розвитку регіонів, причому цей процес диференціації невинно поглиблюється. Інакше кажучи, у країні не існує механізмів підтримки соціальних стандартів життя для кожного громадянина незалежно від його місця проживання. Центральні органи влади часто переоцінюють власну роль у відродженні регіонів, намагаючись впливати на процеси в усіх без винятку соціально-економічних сферах.

2. Головне завдання регулювання розвитку регіонів не вичерпується забезпеченням умов для орієнтації економіки на структурну перебудову й поступове зростання виробництва, досягнення соціального й екологічного благополуччя та прогресу. Основний зміст такого розповсюдженого погляду полягає в максимальному обмеженні ролі держави у розвитку економіки. Справді, створення сприятливих

умов для розвитку ринкової економіки насамперед асоціюється з такими регулюючими впливами, як формування ефективних державних інститутів (включаючи розробку якісного законодавства й боротьбу з корупцією), створення сучасної регіональної виробничої й ринкової інфраструктур. Тим часом роль держави в забезпеченні ефективного регіонального розвитку є значно ширшою, особливо стосовно депресивних регіонів. У найзагальнішому вигляді можна констатувати, що ціль державного регулювання регіонального розвитку – це згладжування регіональних розбіжностей у розвитку людського потенціалу на тлі формування тенденцій зростання цього показника для країни в цілому. Дуже важливою видається готовність місцевого самоврядування мобілізувати власні, першочергово людські, ресурси заради майбутнього розвитку.

3. Збалансування розходжень у регіональному розвитку може бути досягнуте передусім шляхом більш динамічного та ефективного функціонування слабких регіонів. Для цього потрібна цілеспрямована державна політика, яка б передбачала забезпечення випереджального зростання інвестиційної активності в тих регіонах, можливості самостійного розвитку яких через ті чи інші причини є обмеженими. Значущий диференційований, а не універсальний підхід до регулювання регіонального розвитку. Помилковим є застосування єдиного критерію депресивності для всіх областей, оскільки пріоритетність розв'язання проблем у конкретному регіоні має встановлювати сам регіон.

4. Структурне пояснення причин бідності спричиняє конфліктну перспективу. Вирішення проблеми бачиться або у зміні соціального упорядкування, або у більш високому рівні соціального захисту. Саме тому надважливим є аналіз бідності через ідентифікацію видів загальноприйнятої соціальної та особистої участі, до яких громадянин, не маючи достатніх засобів, долучається до активного соціально-економічного, культурного й духовного життя суспільства. Причому субкультурне пояснення бідності передбачає, що вона формує людей з унікальними особистісними рисами (залежних, з фаталістичним ставленням до життя, з почуттям неповноцінності, з низькою мотивацією). Малозабезпечені самопродукують особливі життєві настановлення і норми поведінки, які дозволяють їм пристосуватися до умов матеріальної нестачі.

5. Більшість дослідників вивчає процес поглиблення збідності населення у регіональному просторі, обмежуючись лише врахуванням їх соціально-демографічних особливостей, хоча, на наш погляд, цього недостатньо. Щоб істотно знизити рівень бідності, треба з'ясувати природу даного соціального феномена також крізь формат суб'єктивного сприйняття бідності серед населення різних регіонів України, висвітлити особливості його ціннісних орієнтацій та стилю життя. Очевидно, що немає жодної країни, де суб'єктивна лінія бідності розглядалась би як альтернатива офіційній у поглядах на бідність. Причинами цього можуть бути як методологічні труднощі суб'єктивного підходу, так і риторика споживчого кошика. Тут значущості набуває те, яка саме країна, який регіон мешкання. Адже відмінність в оцінках може бути зумовлена не тільки різницею в цінах, а й етнічними та культурними чинниками. Отож при вивченні бідності обов'язково треба враховувати також наявні регіональні особливості.

6. Економічний розвиток відбувається швидше, ніж розвиток людського характеру, і розрив між еволюцією економічною й еволюцією психодуховною призводить до того, що у процесі буденної економічної активності "психологічні потреби вже не задовольняються". Саме у цей період виникає особливий потребо-мотиваційний стан й водночас формується соціально-психологічний феномен – "ринкова орієнтація характеру особистості".

7. Ефективність регіонального розвитку охоплює два аспекти – соціальний та економічний. Перший утворюється шляхом підпорядкування цілей економічного зростання завданням соціального розвитку, другий – забезпечення відповідності кінцевих результатів зростання досягненню цілей соціального розвитку і є матеріальною основою для поліпшення якості життя населення.

8. Розвиток людського потенціалу має більш високі показники у тих країнах, де держава бере активну участь у збалансованому управлінні якістю життя населення. Головне завдання у поліпшенні достатку населення й подоланні катастрофічних масштабів бідності полягає у підвищенні життєвого рівня громадян порівняно із наявними умовами суспільного сьогодення, що витримують вантаж минулих економічних і соціальних досягнень, проблем, прорахунків.

1. Абрахамсон П. Социальная эксклюзия и бедность // Общественные науки и современность. – 2001. – № 2. – С. 158–166.
2. Архангельський Ю. Бідність в Україні. Причини і способи подолання // Віче. – 2001. – № 11. – С. 46–56.
3. Бурега В. Проблемы социально-экономической трансформации украинского общества // Социология: теория, методы, маркетинг. – 1999. – № 4. – С. 70–76.
4. Ганчук О.В. Регіональні аспекти стану безробіття // Географічні дослідження Кривбасу: Матер. каф. тем. – Вип. 1. – Кривий Ріг, 2006. – С. 77–85.
5. Деєва Н. Подолання бідності та соціальний захист населення – пріоритетний напрямок бюджетної політики // Вісті Придніпров'я. – 2002. – № 71. – С. 2.
6. Масляк П. Демографічна криза в Україні // Чумацький шлях. – 2000. – № 1. – С. 6–7.
7. Москаленко В.В. Соціальна психологія. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
8. Пачковський Ю., Ковалиско Ю. Регіональні аспекти зайнятості і безробіття в соціологічному вимірюванні // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1999. – № 2. – С. 89–96.
9. Пирожкова С. Демографічний розвиток України: сучасне та майбутнє // Вісник НАН України. – 2006. – № 1. – С. 59–64.
10. Румянцева Е. Бедность как глобальная проблема // Мировая экономика и международные отношения. – 2003. – № 2. – С. 57–65.
11. Толстых Н. Современные показатели уровня жизни населения и методики их измерения // Социология: теория, методы, маркетинг. – 1999. – № 1. – С. 108–113.

АННОТАЦИЯ

Бабак Ирина.

Региональное неравенство жизни украинского населения: социологическое измерение.

В статье рассмотрены вопросы региональной дифференциации уровня жизни населения Украины, обоснованы главные объективные факторы, влияющие на качество жизни жителей территориально разных областей, и установлены индивидуальные факторы социального самочувствия населения как механизм преодоления бедности в глобальном измерении.

RESUME

Babak Iryna.

Regional Differences of Life of Ukrainian Inhabitants: Sociological Dimension.

In the articles considered of question in relation to regional differentiation of standard of living of population of Ukraine. An author marked main objective factors which influence on quality of life of inhabitants of different areas and defined the individual factors of social feel of population as mechanism of overcoming of poverty in the global measuring.

Надійшла до редакції 4.06.2009.

25–27 листопада 2009 року у Науково-дослідному інституті українознавства МОН України відбудеться Міжнародний конкурс з українознавства для студентів та молодих учених.

Проблематика конкурсу: «УКРАЇНОЗНАВСТВО ХХІ СТОЛІТТЯ: КОНЦЕПЦІЇ, ШКОЛИ, НАПРЯМИ»

Конкурс передбачає два етапи:

I етап – заочний – до 15 жовтня 2009 р.: *підготовка науково-дослідної роботи* з проблематики конкурсу. За результатами рецензування надісланих конкурсних робіт буде визначено учасників очного туру конкурсу.

II етап – очний – 25–27 листопада 2009 р., м. Київ: *захист попередньо прорецензованої науково-дослідної роботи, Інтернет-олімпіади з українознавства та української мови, українознавчі майстер-класи за різними напрямками.*

Конкурс має відкритий характер, проводиться на добровільних засадах. До участі в конкурсі запрошуються студенти вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації; магістранти; аспіранти, молоді вчені з України та зарубіжжя.

Роботи потрібно надіслати до 15 жовтня 2009 р. за поштовим штемпелем за адресою: **Науково-дослідний інститут українознавства МОН України, відділ філософії освіти та освітніх технологій, вул. Ісаакяна, 18, к. 301, м. Київ, 01135, тел./факс 236-01-02.**

Вимоги до конкурсних досліджень:

1. До розгляду приймаються роботи, написані українською мовою (для учасників з-за кордону допускається виконання робіт англійською і російською мовами).

2. Титульні аркуші науково-дослідних робіт, що подаються на конкурс, не повинні містити жодного посилання на авторів роботи. Інформація про учасників конкурсу та наукових керівників робіт наводиться у заявці-анкеті (форма додається на звороті).

3. Роботи приймаються в такому вигляді: машинопис (інтервал – 1,5), комп'ютерний набір (шрифт Times New Roman – 14 pt, інтервал – 1,5).

4. Обсяг науково-дослідної роботи – 25–30 сторінок.

5. У кінці роботи обов'язково зазначаються використані джерела та перелік літератури.

6. Науково-дослідна робота оцінюється за такими критеріями: оригінальність; актуальність; глибина розкриття теми; обґрунтованість висновків власного дослідження.

7. Схвалюється використання сучасних українознавчих праць (90-х рр. ХХ – поч. ХХІ ст.); посилання на матеріали сайту НДІУ (www.rius.kiev.ua), електронного фахового видання – журналу «Українознавство» (www.ualogos.kiev.ua); підготовка презентаційних матеріалів, узагальнювальних таблиць, схем, діаграм, фотографій для представлення результатів власного дослідження.

Роботи, які надійдуть несвоєчасно, не будуть відповідати тематиці Конкурсу, оформлені з порушенням встановлених правил як щодо самої роботи, так і стосовно заявки-анкети учасника, до участі в Конкурсі допускати не будуть.

Оргкомітет